

RS Global
Journals

Scholarly Publisher
RS Global Sp. z O.O.
ISNI: 0000 0004 8495 2390

Dolna 17, Warsaw, Poland 00-773
Tel: +48 226 0 227 03
Email: editorial_office@rsglobal.pl

JOURNAL	International Journal of Innovative Technologies in Social Science
p-ISSN	2544-9338
e-ISSN	2544-9435
PUBLISHER	RS Global Sp. z O.O., Poland

ARTICLE TITLE	ПЕРСОНІФІКОВАНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ
AUTHOR(S)	Черняк Сергій Геннадійович
ARTICLE INFO	Cherniak S. G. (2020) A personalized approach to the study of the problem of educational and pedagogical forecasting in Ukraine in the early twentieth century. International Journal of Innovative Technologies in Social Science. 7(28). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30122020/7235
DOI	https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30122020/7235
RECEIVED	25 September 2020
ACCEPTED	18 November 2020
PUBLISHED	23 November 2020

LICENSE	 This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License .
----------------	--

© The author(s) 2020. This publication is an open access article.

ПЕРСОНІФІКОВАНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Черняк Сергій Геннадійович, Канд. пед. наук, доцент, завідувач відділу наукової роботи та редакційно-видавничої діяльності, Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва, м. Київ, Україна

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30122020/7235

ARTICLE INFO

Received 25 September 2020
Accepted 18 November 2020
Published 23 November 2020

KEYWORDS

Personalized approach,
educational and pedagogical
forecasting, education system.

ABSTRACT

The article is devoted to the study of a personalized approach to the problem of educational and pedagogical forecasting in Ukraine in the early twentieth century. The author emphasizes that a personalized approach to the study of the problem of educational and pedagogical forecasting in the early twentieth century is the main prerequisite for the development of forecasting pedagogical thought, which must be specified. I.Ya. Franco saw the direction of educational influence in the mastery of scientific knowledge, the harmonious improvement of the body in the process of physical labor. S.F. Rusova, as the coryphaeus of preschool pedagogy, laid the foundation for the content of the educational process through the introduction of the native language, national holidays, and Christian values of the Ukrainian people. G.G. Vashchenko took the Christian ideal as the basis for predicting pedagogical phenomena and processes. P.P. Blonsky defended the independent nature of pedagogical science. I.I. Ogienko stressed the importance of native education, the formation of Christian virtue, justice, and diligence. B.D. Grinchenko defended the inseparable connection of education with the life and culture of other peoples. L. Ukrainka had the same opinion. The teacher insisted on the importance of considering the role of the teacher in the public school, sharply raised the issue of the struggle for social and national liberation of the Ukrainian people. T.G. Lubnets is considered the luminary of the theory of pedagogy. H.D. Alchevskaya entered the history of pedagogy in Ukraine as a prominent figure in the field of adult education, organizer of Sunday schools. I.M. Steshenko advocated the nationalization of secondary and higher education. Minister P.M. Ignatiev defined the organizational and pedagogical principles of educational and pedagogical forecasting through the reform of the education system.

Citation: Cherniak S. G. (2020) A personalized approach to the study of the problem of educational and pedagogical forecasting in Ukraine in the early twentieth century. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 7(28). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30122020/7235

Copyright: © 2020 Cherniak S. G. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими проблемами. Персоніфікований підхід до розгляду педагогічних процесів та явищ має місце в науці. Нагадаємо, що персоніфікація – це вид метафори, вираз, що дає уявлення про яке-небудь поняття або явище шляхом зображення його у вигляді живої особи і наділеного її властивостями. Персоніфікований підхід до вивчення освітньо-педагогічного прогнозування пропонується нами як основа висвітлення особистісного життєвого досвіду того чи іншого педагога, розв'язання актуальних завдань її теперішнього та майбутнього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відзначимо, що персоніфікований підхід знаходить відображення у багатьох науках. Так, А.О. Машуков, С.О. Тарасенко втілюють зазначений підхід у медицині. О.В. Боличева досліджує персоніфікацію професійних знань як чинник розвитку особистості психолога. М.В. Сиротюк розглядає персоніфікацію навчання (педагогіка). У нашому дослідженні порушується проблема персоніфікованого підходу до вивчення освітньо-педагогічного прогнозування в Україні на початку ХХ століття.

Мета статті – проаналізувати персоніфікований підхід до вивчення проблеми освітньо-педагогічного прогнозування в Україні на початку ХХ століття.

Виклад основного матеріалу. Сутність освітньо-педагогічного прогнозування означеного періоду аналізуватимемо крізь призму персоніфікованого підходу. Так, І.Я. Франко спрямованість освітньо-виховного впливу вбачав у тому, щоб оволодіння науковими знаннями йшло в парі з розвитком тіла в процесі фізичної праці. Недопустимою вважалась присутність у вихованні будь-яких релігійних, моральних чи суспільних пересудів. Виховання правдивого, всебічно розвинутого й сильного покоління можливе лише завдяки боротьбі з реальними життєвими труднощами. Зв'язок навчання з працею, широка освіта, позбавлена будь-яких забобонів, використання всього того кращого, що здобуто досвідом цілого життя попередніх поколінь, усебічний розвиток мислення дітей – такі завдання, на думку І.Я. Франка, має виконувати освітній процес [5, с. 284]. Глибоко хвилювали письменника проблеми виховання. Він уважав, що виховання дітей становить одне з найважливіших завдань подружжя, одну з головних основ родинного щастя. На його переконання, дитина має розвиватися як духовно, так і фізично. У багатьох статтях і художніх творах І.Я. Франко порушував проблему вчителя: підходи до його образу, матеріальне становище, суспільна місія, освіта тощо. Хвилювали вченого і проблеми змісту освіти. Він уважав, що прагнення перетворити початкову школу в маленький університет є причиною низького рівня знань. Зміст освіти, на його думку, має бути пов'язаний з життям і відповідати віковим особливостям дитини. І.Я. Франко був прихильником створення національної системи освіти, української національної школи на демократичних і гуманістичних засадах, навчання дітей українською мовою [10, с.489 – 493].

Показовою є літературознавча спадщина вченого. У численних творах педагога знаходимо чимало прогнозуювальних інтенцій розвитку освітньої справи. До таких робіт належить нарис історії українсько-руської літератури до 1890 року [13; 15], студії на тлі карпаторуського письменства XVII – XVIII ст. [12], історія України-Руси [14], європейське бачення письменника [11].

Згідно з С.Ф. Русовою, принциповою основою змісту навчально-виховного процесу у дошкільних навчальних закладах і школах є рідна мова, національні свята та обряди, християнські цінності українського народу. Будучи редактором київського журналу "Світло" (1910 – 1914 рр.), у численних статтях педагог обґрунтовувала і розвивала свої погляди на організацію українського шкільництва. Особливе місце в її науково-педагогічних дослідженнях займає проблема дошкільної та позашкільної освіти. Дошкільна освіта та виховання, на думку С.Ф. Русової, повинна базуватися та чіткій взаємодії з рідною педагогікою і проводитися тільки рідною мовою. Позашкільна освіта має базуватися на системі вечірніх шкіл кількох типів: недільні школи, школи ліквідації неписьменності, повторно-додаткові, фахові і професійні школи, а також народні університети [3, с. 246 – 247].

Саме життя і діяльність С.Ф. Русової стверджували право жінок на рівність у суспільстві, їхню здатність займатися політикою і виробництвом, розв'язувати наукові й культурні проблеми нарівні з чоловіками. Вчена присвятила славетним жінкам України свою монографію "Малорусские женщины XV – XVII вв." (1904 г.) [4, с. 358].

Г.Г. Ващенко присвятив своє життя створенню української національної педагогіки на основі християнського ідеалу. Його повний курс педагогіки склався з кількох підручників: "Загальні методи навчання", виданий у Полтаві і заборонений до використання у 1933 р., "Система освіти у самостійній Україні", "Система навчання", "Виховний ідеал", "Виховна роль мистецтва", "Засоби естетичного виховання", "Тіловиховання як засіб виховання волі і характеру". Г.Г. Ващенко був переконаний, що українська національна система освіти може існувати тільки на підґрунті ідеалістичного світосприйняття та утвердження християнської моралі шляхом перетворення віри в Бога у внутрішнє переконання людини. Однак його християнський ідеал в сучасному розумінні досить абсолютизований, так само, як дещо

переоціненим є розуміння ролі нації в історичному та політичному аспектах. У теоретичному обґрунтуванні педагогічної системи української держави Г.Г. Ващенко виступив як педагог-ідеаліст, переконаний, що нового громадянина української держави можна створити навчально-виховними засобами, і тільки. Суттю його педагогічних і філософських поглядів став релігійний консерватизм, спроба обмеження розвитку нової української генерації християнською ідеологією [3, с. 247].

Педагогічні погляди П.П. Блонського викладені у працях "Трудова школа", "Курс педагогіки", у підручнику для початкового навчання "Красная зорька". П.П. Блонський відстоював самостійність педагогіки як науки. Наполягав на тому, щоб педагогіка спиралась на останні досягнення суспільних і природничих наук, була пов'язана з філософією. Розробив ряд методів педагогічного дослідження: опитування, анкетування, тестування, спостереження, статистичний метод. Визначаючи місце виховання у розвитку особистості людини, П.П. Блонський поступово дійшов висновку, що спадковість є одним із факторів розвитку людини, але вирішальна роль у формуванні особистості належить вихованню. Ідеалом виховання, за П.П. Блонським, повинна бути людина, у якій поєднувались би глибокі знання про природу, суспільство, здоров'я, уміння пізнавати і перетворювати дійсність, моральна чистота і багатство естетичних почуттів. Він прихильник активних методів навчання, які базуються на інтересі дитини і на організації її самостійної діяльності. Серед активних методів головним називав "дослідницький метод", який включає дитячий експеримент, систематичні спостереження. У цьому ж зв'язку П.П. Блонський рекомендував екскурсії. Педагог близько підійшов до проблеми рівневої диференціації учнів. Він пропонував створювати для слаборозвинутих учнів окремі класи. П.П. Блонський намагався запровадити у школах генетичний метод. Він уважав, що дитина у своєму розвитку ніби перетворює історію суспільства. Щодо організації навчання у школі він рішуче виступав проти методу одночасного вивчення учнями різних наук і пропонував, щоб дитина в окремі відрізки часу займалась тільки однією наукою. Пропонував у цьому зв'язку студійну форму навчання. П.П. Блонський розширив традиційне розуміння мети трудової школи, яка передбачала передусім ручну працю учнів [2, с. 99].

Визначний діяч вітчизняної освіти І.І. Огієнко головним у розвитку духовності української молоді вважав християнську доброчесність, справедливість і працьовитість. Ці риси можливо виховати, на думку вченого, лише на основі рідномовного виховання і тільки в родині. Таким чином, принциповими рисами педагогічних поглядів І.І. Огієнка можна вважати:

- рідномовність;
- родинність;
- залучення християнських ідеалів.

Згідно з цим, основними завданнями освітньо-виховного процесу в навчальних закладах України повинні бути:

- українізація всіх типів навчальних закладів;
- доступність і єдність навчання;
- створення системи підготовки національних педагогічних кадрів [3, с. 248].

Значний науковий інтерес представляє здійснений А.А. Марушкевич аналіз науково-педагогічної спадщини І.І. Огієнка, котрий представляється системою, компонентами якої є його переконання, провідні ідеї, обґрунтування, погляди щодо керівництва, навчання й виховання, викладені в опублікованих та неопублікованих працях вченого (шкільні молитви, морально-етичні проповіді, поради для молоді, шкільні підручники, посібники для батьків та організаторів недільних шкіл, словники, твори історико-педагогічного спрямування, посібники для учнів, учителів та самоосвіти, огляди молодіжних видань, методичні розробки, рекомендації, епістолярій, архівні документи, рецензії, спогади) і позитивно впливаючи на розв'язання актуальних проблем національної освіти й виховання. Науково-педагогічна спадщина Івана Огієнка містить суттєві положення, які наповнюють національним спрямуванням цілі, зміст і основні напрями реформування вітчизняної освіти. Вона включає широкий спектр науково обґрунтованих проблем, що могли б стати основою курсів з історії української педагогіки та національної школи, історії України, історії української літературної мови, основ культури мови, історії українського друкарства, релігієзнавства тощо. Науково-педагогічна спадщина вченого є органічною складовою його загальнонаукового доробку та суттєвим внеском у вітчизняну науку. Її вивчення й аналіз уможлиблює творче ставлення

освітян до організації релігійного виховання українських громадян, забезпечать реалізацію принципу наступності при викладанні дисциплін у загальноосвітній та вищих школах, ґрунтовне пізнання навколишнього світу і самого себе для формування наукового світогляду, уміння вдосконалюватись й оптимально застосовувати набуті знання [7, с. 10 – 11].

Основним компонентом навчального процесу, на думку Б.Д. Грінченка, є викладання рідною мовою. Педагог обстоював нерозривний зв'язок освіти з життям. Школярі мають знайомитися з життям та культурою інших народів, що населяють Україну. Центром будь-якої освітньої системи та запорукою її успішного функціонування Б.Д. Грінченко вважав педагога-професіонала. Вчитель повинен реалізовувати основні принципи української школи – народність і гуманізм. Серед рис, які характеризують педагогічне кредо Б.Д. Грінченка та його розуміння творчого вчителя, в першу чергу виділяються висока культура та інтелектуальний рівень, уміле володіння мистецтвом виховання і навчання, працьовитість, добропорядність, чесність, людяність. Педагог чітко уявляв, яким чином потрібно реорганізувати українську школу, бачив її недоліки: педагогічний абсолютизм, проповідування рабства, насадження муштри, – хоча і аналізував ці вади з точки зору ліберального культурництва. Б.Д. Грінченко розумів, що українська школа є жертвою колоніальної політики імперського уряду; це призвело, на думку вченого, до випадання України із загально цивілізаційного процесу європейських народів. Тому культурництво Б.Д. Грінченка – це в першу чергу визначення центральної функції освіти у цивілізаційному процесі. У книжці Б.Д. Грінченка “Народні вчителі і українська школа” порушене питання про відкриття мережі українських шкіл, нестача яких призводить до денаціоналізації населення та його психологічного виродження. Розбудова мережі українських шкіл повинна проходити з неодмінною умовою рідномовності, що згодом стане за- порукою використання української мови в наукових установах, державних організаціях, засобах масової інформації [3, с. 248 – 249].

Л. Українка велику увагу у своїх публіцистичних творах приділяла розгляду ролі вчителя в народній школі. Мету сімейного виховання вбачала у формуванні громадянина-борця. В оповіданні "Помилка" письменниця доходить висновку, що досягти цієї цілі можливо тільки розвиваючи природні здібності дитини. Л. Українка також займалася питаннями освіти дорослих, наполягаючи на організації колективних читань для народу. З цією метою нею був складений каталог видань для таких читань. Спадщина Л. Українки є цінним вкладом не тільки в скарбницю української та світової літератури, але й прогресивної педагогічної думки [6, с. 286].

У своїх творах гостро ставила питання боротьби за соціальне та національне звільнення українського народу, закликала до боротьби за вільне суспільство, де не буде ні рабів, ні поневолювачів. Л. Українка гнівно засуджувала злочинну політику царського самодержавства в галузі народної освіти: обмеження бюджетних асигнувань на потреби народної освіти, низьку і несвоєчасно сплачувану заробітну плату вчителям, жалюгідне матеріальне становище шкіл, пригнічення учнів і вчителів. Питання виховання дітей Л. Українку цікавили з дитячих років. Як старша в сім'ї, де були шляхетні традиції і добре поставлене сімейне виховання, вона брала активну участь у вихованні своїх молодших братів і сестер, навчала як репетитор чужих. Великий інтерес становлять думки поетеси про працю і трудове виховання. Незважаючи на власний хронічний недуг, вона була зразком невтомної трудівниці. Л. Українка визнавала вирішальну ролі праці в житті суспільства й окремої особистості. З революційно-демократичних позицій вона ставила й питання про рівноправність жінки, її активну роль у суспільному житті. Думки Л. Українки про українську школу, освіту й виховання сприяли пробудженню в українського народу національної самосвідомості, гуртуванню української інтелігенції навколо ідеї боротьби за відродження національної системи освіти [8, с. 283].

Багато і плідно працював Т.Г. Лубенець у галузі теорії педагогіки. Його педагогічні праці присвячені питанням дошкільного виховання, початкового навчання, освіти дорослих. Особливу увагу він приділяв зв'язку навчання з життям. Протягом своєї педагогічної діяльності видав десятки підручників, методичних посібників і книжок з різних питань навчання і виховання. Серед них – основна праця "Педагогічні бесіди", дослідження "Про наочне викладання", книга для читання в початковій школі "Зернятко" в чотирьох частинах, що витримала більш як десять видань, методичний посібник для навчання арифметики у недільних школах і класах для дорослих "Арифметичні задачі" і "Методика арифметики". У цих та інших роботах автор виступав за запровадження в практику навчання і виховання демократичних і гуманістичних принципів педагогіки. Чимало зусиль доклав Т.Г. Лубенець запровадженню в

школах України навчання рідною мовою, яку він уважав засобом утвердження принципу народності в українській педагогіці. Педагог уважав, що українську мову слід вивчати за народними творами, бо вони є мудрими за змістом, повчальними для життя, а мова в них мелодійна, багата, яскрава. Навіть з методичного боку він убачав у народних казках, приказках і прислів'ях незамінний матеріал, який варто використовувати якнайповніше. Незважаючи на очевидні переваги такого типу підручників, навчатися за ними в народних школах міністерством заборонялося. В постреволуційний період Т.Г. Лубенець продовжував створювати підручники для початкової школи ("Буквар", чотири "Читанки"), книги і посібники для нової трудової школи, займався ліквідацією неписьменності. Читав лекції вчителям, виступав зі статтями в газетах і журналах, де відстоював свої думки про зв'язок школи з життям, пріоритетний розвиток розумових здібностей і моральних якостей учнів, виступав проти надання школі вузькопрактичного, утилітарного характеру [6, с. 287 – 288].

Видатна діячка в галузі освіти для дорослих, педагог, письменниця Х.Д. Алчевська педагогічну діяльність розпочала в Харкові організацією недільної школи для дорослих. Після закриття недільних шкіл проводила заняття у себе в дома. Згодом знову відкрила в Харкові безплатну жіночу недільну школу, де весь час учительовала. Школа Х.Д. Алчевської стала центром недільних шкіл Росії. Педагог була відомим діячем освіти – представляла роботу своєї недільної школи на російських і міжнародних виставках, була обрана віце-президентом Міжнародної ліги освіти (1905 р.) [8, с. 23].

І.М. Стешенко виступав за націоналізацію середньої і вищої школи, суду, театру, церкви. Стосовно представників інших національностей, які проживають на території України, то для них, на його думку, мають бути забезпечені свобода національного розвитку й можливість ознайомлюватися з мовою, культурою і звичаями народу, серед якого вони живуть. Громадський діяч уважав, що здійснення цих прагнень матиме місце лише в разі перетворення Російської імперії на федерацію національних одиниць із широкими автономними правами. Ступінь федеративних зв'язків її з Україною він пов'язував з мірою доброзичливості російської політики до України, не виключаючи в разі відсутності цього проголошення Україною незалежності. Учителюству І.М. Стешенко відводив велику роль у розбудові української національної школи. Він був упевнений, що педагога нової школи потрібно готувати. Виходячи з цього, важливим надбанням системи національної освіти стало відкриття восени 1917 р. Українського народного університету та Української науково-педагогічної академії. Заняття народного університету відбувалися в аудиторіях Університету св. Володимира на трьох факультетах: історико-філологічному, юридичному та фізико-математичному [10, с. 496 – 499]. І.М. Стешенко був ініціатором утворення українських гімназій у селах і невеличких містечках. При Гетьманаті у Міністерстві освіти він займав посаду генерального комісара народної освіти [8, с. 434].

Необхідно проаналізувати організаційно-педагогічні засади освітньо-педагогічного прогнозування системи освіти на чолі з міністром П.М. Ігнат'євим. Першим кроком на шляху реформування стала нарада попечителів учбових округів 20 – 26 лютого 1915 р., яку міністр зібрав з метою визначення напрямів реформування системи освіти. У своєму виступі він заявив, що школа має служити життю і потребам населення. Предметом обговорення стали такі питання: про початкову школу (бібліотеки, права земств, вищі початкові училища, викладання іноземних мов, викладання місцевою мовою), середню школу (приватні навчальні заклади, педагогічні кадри), батьківські комітети, позашкільний нагляд, професійну освіту, вищу школу тощо. У ході дискусії і прийняття низки рішень нарада визнала вищі початкові училища ефективною формою навчання дітей і потребу розробити фінансовий план для збільшення їх кількості; викладання іноземних мов у вищих початкових училищах визнати обов'язковим предметом; навчання в початковій школі материнською мовою; потребу забезпечити іноземне населення правильно організованою школою, відповідними підручниками і учительськими кадрами; батьківські комітети – важливою формою зближення сім'ї і школи тощо. Щодо середньої школи вносилися пропозиції скасувати екзамени, зрівняти в правах державні і приватні навчальні заклади, організувати для вчителів курси удосконалення, розробити мережу середніх навчальних закладів і фінансовий план для її реалізації [1, с. 60 – 61].

Як зауважує С.О. Сірополко, тільки з призначенням Павла Ігнат'єва (в січні 1915 р.) на посаду спочатку керманіча, а опісля міністра народної освіти повіяло свіжим духом в тому міністерстві. Новий міністр відновив батьківські комітети, допустив спільне навчання хлопців і

дівчат в середніх школах та виробив новий тип середньої школи, що поділявся на два ступені: перший – з 3-річним курсом – мав дати закінчену початкову освіту, однакову з тою, що її давали вищі початкові школи; другий – з 4-річним курсом – мав дві галузі (гуманістичну і реальну). Державна Дума через революцію 1917 р. не встигла розглянути той проект. Для підготовки учителів і учительок середніх шкіл при Київській і Одеській шкільних округах було відкрито однорічні педагогічні курси, куди приймали осіб з вищою освітою або студентів і курсисток старших курсів [9, с. 440].

Підсумовуючи вищезазначену інформацію, зробимо такі **висновки**:

1. Персоніфікований підхід до вивчення проблеми освітньо-педагогічного прогнозування на початку ХХ століття виступає головною передумовою розвитку прогнозувальної педагогічної думки, яка підлягає конкретизації. Так, І.Я. Франко спрямованість освітньо-виховного впливу вбачав в оволодінні науковими знаннями, гармонійному вдосконаленні тіла в процесі фізичної праці. С.Ф. Русова як корифей дошкільної педагогіки заклала основу змісту освітнього процесу шляхом упровадження рідної мови, національних свят, християнських цінностей українського народу. Г.Г. Ващенко за основу прогнозованості педагогічних явищ і процесів узяв християнський ідеал. П.П. Блонський відстоював самостійний характер педагогічної науки. Прогнозовані інтенції вченого знаходимо в інтегративному підході до розгляду педагогіки в контексті інших суспільних і природничих наук, зокрема філософії. І.І. Огієнко наголошував на важливості рідномовного виховання, формування християнської доброчесності, справедливості, працьовитості. Б.Д. Грінченко обстоював нерозривний зв'язок освіти з життям, культурою інших народів. За основу успішності будь-якої педагогічної системи обрав постать учителя. Тієї ж думки була й Л. Українка. Педагог наполягала на важливості розгляду ролі вчителя в народній школі, гостро ставила питання боротьби за соціальне та національне звільнення українського народу. Т.Г. Лубенця вважаємо корифеєм теорії педагогіки. Його прогнозувальні праці присвячені проблемам дошкільного виховання, початкового навчання, освіти дорослих. Х.Д. Алчевська увійшла в історію педагогіки України як видатна діячка в галузі освіти для дорослих, організатор недільних шкіл. І.М. Стещенко виступав за націоналізацію середньої та вищої школи. Міністр П.М. Ігнат'єв організаційно-педагогічні засади освітньо-педагогічного прогнозування визначав через реформування системи освіти.

2. Перспективи подальших розвідок у межах заявленого питання вбачаємо у пошуках варіативних систем і моделей розвитку освітньо-педагогічного прогнозування в Україні на початку ХХ століття крізь призму персоніфікованого підходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті: монографія / Л.Д. Березівська. Київ: Богданова А. М. 2008. 406 с.
2. Завгородня Т. К. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб / Т.К. Завгородня, Л.М. Прокопів, І.В. Стражнікова. Івано-Франківськ: вид-во "НАІР". 2014. 160 с.
3. Історія педагогіки / за ред. М.В. Левківського, О.А. Дубасенюк. Житомир: ЖДПУ. 1999. 336 с.
4. Історія України в особах: ХІХ – ХХ ст. Київ: Україна. 1995. 479 с.
5. Левківський М. В. Історія педагогіки [текст]. Науково-популярне видання / М.В. Левківський, Д.І. Пашенко. Київ: Видавництво "Центр учбової літератури". 2017. 380 с.
6. Левківський М. В. Історія педагогіки [текст] підручник / М.В. Левківський, Д.І. Пашенко. Київ: Центр учбової літератури. 2019. 380 с.
7. Марушкевич А. А. Актуальні проблеми науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка: Навч. посіб. з педагогіки / А.А. Марушкевич. Київ: Вид-во "АСМІ". 2005. 312 с.
8. Педагогічний словник / За ред. М.Д. Ярмаченка. Київ: ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА. 2001. 514 с.
9. Сірополко С. О. Історія освіти в Україні / Степан Сірополко. Київ: Наукова думка. 2001. 912 с.
10. Українська педагогіка в персоналіях. У двох книгах. Книга перша: Х – ХІХ століття / За ред. О.В. Сухомлинської. Київ: Либідь. 2005. 622 с.
11. Франко І. Я. І ми в Європі / Іван Франко та інші. Львів: Друкарня Інституту Ставропігійського. 1896. 16 с.
12. Франко І. Я. студії на тлі карпаторуського письменства ХVІІ – ХVІІІ ст. / Іван Франко. Львів: Наукове товариство імені Шевченка. 1901. 58 с.
13. Франко І. Я. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. / Іван Франко. Львів: Українсько-руська видавнича спілка. 1910. 460 с.
14. Франко І. Я. Причинки до історії України-Руси. Частина перша / Іван Франко. Львів: Друкарня Івана Айхельбергера. 1912. 44 с.
15. Франко І. Я. Молода Україна. Частина перша / Іван Франко. Вінніпег: Руська книгарня. 1920. 112 с.